

SÈRIE 1

OPCIÓ A

1. [3 punts]

Els tres punts assignats es poden atorgar si l'examinand explica:

(a) Que el conflicte principal neix de l'oposició del poble i de les seves forces vives (mossèn Gregori i Pere Amat) a la solució que el Foraster, a qui fa costat Cecília, proposa per a aprofitar l'aigua dels Gorgs de la Verge i posar fi als problemes de la sequera: per a aquells, el gorgs són un lloc sagrat d'aigua quieta, i, per al Foraster, una font d'aigua viva; i que en aquest conflicte general, s'hi inscriu el que oposa Cecília, una dona jove, amb estudis i d'idees modernes, als seus pares (els Amat) (1 punt). També ha de dir que el conflicte es resol amb la victòria provisional de la reacció (el poble fa fugir el Foraster), i per tant amb el trencament del Foraster i Cecília, units en la voluntat transformadora, amb el poble i la família (0,25 punts).

(b) Que s'hi oposen els següents valors: d'una banda, el camp, la ignorància, la religió, la superstició, el tradicionalisme, la conformitat, l'immobilisme, el sotmetiment a l'autoritat; de l'altra, els seus contraris: la ciutat, el saber, la ciència, la raó, el progrés, la rebel·lia, l'acció, la lluita i la llibertat (1 punt).

(c) Que el rector i els Amat representen la posició tradicionalista, immobilista, fatalista, supersticiosa i reaccionària, contrària al progrés; i que Cecília i el Foraster representen el vitalisme i el regeneracionisme, que vol sotmetre la natura a la ciència i posar-la al servei del progrés de la humanitat (0,5 punt). Es valorarà positivament que l'examinand constati el paral·lelisme entre Aigües encantades i Un enemic del poble d'Henrik Ibsen (0,25 punts).

Si l'examinand complementa la seva resposta de manera correcta i coherent amb algun altre aspecte pertinent no explicat en l'enunciat, se li pot assignar per aquest concepte fins a 1 punt, amb el benentès que la puntuació global de la pregunta no pot sobrepassar els 3 punts assignats.

2. [2 punts]

Els dos punts assignats s'atorgaran si l'examinand identifica i descriu tres recursos propis de l'avantguarda poètica, a raó de 0,5 punts per recurs, i n'explica la funció (0,5 en conjunt), com ara: (a) els cal·ligrames (I i II) i el collage, emparentats amb el cubisme, que volen donar valor visual al text o bé jugar gràficament amb la disposició de les paraules; (b) el trencament de versos i els espais dins dels versos per representar visualment pauses o silencis; (c) els jocs tipogràfics: combinacions de majúscules i minúscules, que tenen la funció de remarca, canvis de cos de lletra —com ara els parèntesis engrandits— i ús de tintes de colors diferents als cal·ligrames; (d) la supressió, en alguns poemes, de bona part dels signes de puntuació, pròpia del futurisme de Marinetti, per accentuar la juxtaposició d'imatges i el trencament amb la sintaxi convencional; (e) la referència, sobretot en els poemes «Deixaré la ciutat» i «Rails i més rails», al mecanicisme i a la societat industrial, que és pròpia també de la poesia futurista i que es tradueix en el culte al progrés i a la velocitat, i en el pla lingüístic, en l'ús de neologismes com ara «voltàmetre», «autòmnibus» o «stylo» (a «Deixaré la ciutat»).

Si l'examinand complementa la seva resposta de manera correcta i coherent amb algun altre aspecte pertinent no explicitat en l'enunciat, se li pot assignar per aquest concepte fins a 1 punt, amb el benentès que la puntuació global de la pregunta no pot sobrepassar els 2 punts.

3. [3 punts pel contingut; 2 punts per la capacitat d'argumentació i anàlisi, l'ordenació de les idees i la coherència del discurs]

Els tres punts assignats al contingut del comentari es poden atorgar si l'examinand tracta, per separat o conjuntament, els aspectes especificats en les preguntes:

(a) Que aquest fragment se situa cap al final de conte «La rebel·lió de les coses», en el qual els productes fabricats i construïts pels humans deixen de funcionar progressivament; que això provoca una crisi mundial i una transformació profunda de la vida de la humanitat, empesa cap a la natura; i que, al final de la narració, la màquina d'escriure del cronista que vol narrar els fets per escrit també deixa de funcionar. (1 punt)

(b) Que el narrador adopta davant dels fets l'actitud d'un cronista o d'un periodista imparcial i distant, que descriu uns esdeveniments que no l'impliquen. El fragment descriu un èxode massiu de les ciutats a la naturalesa com si fos una cosa banal que suscita comentaris també distants. El tractament del llenguatge contribueix a accentuar aquesta distància a través de la ironia. (1 punt)

(c) Que el conte planteja una reflexió sobre la dependència humana de les creacions artificials i l'allunyament de la naturalesa. Sota la capa de la ironia, l'autor descriu com la situació de catàstrofe fa aparèixer els instints més bàsics —la supervivència, la insolidaritat, l'instint sexual— i com les lleis són, al capdavant, una justificació posterior d'uns comportaments primaris. (1 punt)

Si l'examinand desenvolupa de manera correcta i coherent alguna qüestió no explicitada estrictament en els enunciats, però que hi és tanmateix pertinent (relació amb altres contes del recull o amb característiques de la narrativa de Calders aplicables a aquest cas), se li pot atorgar per aquest concepte fins a 1 punt, amb el benentès que aquest es comptarà dins els 3 punts assignats al contingut de la resposta. Els altres dos punts s'atorgaran si procedeix ordenadament i és capaç d'argumentar amb claredat els diversos aspectes del comentari.

OPCIÓ B

1. [3 punts]

Dels tres punts assignats, se'n poden atorgar 0,75 per cada explicació correcta de cadascun dels tres personatges sobre els quals es demana a l'enunciat de la pregunta (fins a un total màxim de 2,25 punts). Orientativament, es pot considerar suficient aportar per a cadascun dues o tres característiques o actuacions que els relacionin amb l'horror o amb la dignitat, segons el cas: Saucke és el comandant del camp, la personificació de l'horror pel seu sadisme i pel plaer que troba humiliant i maltractant els presoners (orgies, o la petició de construcció del violí i la juguesca); Rascher, el metge del camp d'extermini, fa una juguesca amb Sauckel sobre la construcció del violí, i fa experiments inhumans amb persones; l'un i l'altre tenen aterrits els presoners. En el cas de Daniel, es pot fer referència a la seva lluita per mantenir l'esperança i les ganes de viure malgrat les humiliacions a què és sotmès, a la voluntat de no donar mostres de feblesa, al retrobament amb si mateix quan és al taller construint el violí, i a la construcció d'un objecte d'art (el violí) enmig de l'horror. I s'atorgaran 0,75 punts si s'aporten tres mostres de solidaritat i dignitat al camp, com ara l'ajuda i el consol que es donen Daniel i Bronislaw, el pa que el professor que fa de forner reparteix als presos, els cigarrets que Freund regala a Daniel, la decisió d'un zingar de morir amb la seva família, el gest de Daniel en estrènyer la mà al pres polític que acaba de rebre un cop de puny, el metge jueu que treballa a la infermeria i que intenta ajudar els presos, o l'actitud d'alguns personatges alemanys que tenen un comportament digne i lloable (Schindler, Tisch, l'oficial de la Wehrmacht).

Si l'examinand complementa la seva resposta de manera correcta i coherent amb alguna qüestió no explicitada estrictament en l'enunciat, però que hi és tanmateix pertinent, se li pot assignar per aquest concepte fins a 1 punt, amb el benentès que la puntuació global de la pregunta no sobrepassarà els 3 punts assignats.

2. [2 punts]

Els dos punts assignats es poden atorgar si l'examinand:

(a) Explica que Robert Ortal és el cunyat de Pilar Prim, la protagonista de la novel·la, i que, com a gerent de la fàbrica de la família, administra la font principal d'ingressos de Pilar, sense tenir-la en compte per a res; i que és el personatge més negatiu de la novel·la, mesquí i inepte, groller i vulgar, que sempre vetlla pels seus interessos i està disposat a tot per mantenir-los. (1 punt)

(b) Enumera almenys quatre característiques que en fan l'antagonista (a raó de 0,25 punts per cada una), com ara: sempre va a la contra de Pilar, a qui menysprea i enganya amb els comptes de la fàbrica i amb el dot d'Elvira, la filla gran de Pilar; és manipulador i exerceix una influència molt gran sobre Elvira, a qui va apartant de la seva mare i del negoci familiar, tot afavorint un casament de conveniència amb un jove ric que viu lluny (a Bilbao); és despòtic i dominant, i representa la continuació del poder del marit i de les lleis dels homes més enllà de la mort del marit, en Dou; planifica la calúmia (l'anònim enviat a Elvira) per tal d'evitar que la relació Pilar-Deberga es consolidi i ell perdi el poder.

Si l'examinand complementa la seva resposta de manera correcta i coherent amb algun altre aspecte pertinent no explicitat en l'enunciat, se li pot assignar per aquest concepte fins a 1 punt, amb el benentès que la puntuació global de la pregunta no pot sobrepassar els 2 punts.

3. [3 punts pel contingut; 2 punts per la capacitat d'argumentació i anàlisi, l'ordenació de les idees i la coherència del discurs]

Els tres punts assignats al contingut del comentari es poden atorgar si l'examinand tracta, per separat o conjuntament, els aspectes especificats a les preguntes:

(a) Que «Amb ronca veu» és el primer poema del llibre, i que es presenta separat de la resta de poemes, que s'agrupen en tres parts diferenciades; i que aquesta posició li confereix el valor de pròleg, reforçat pel fet que el tema del poema és el poeta i la poesia. (1 punt)

(b) Que el poema, que no té rima ni una mètrica definida (hi predominen els versos decasil·labs), es divideix en dues parts, i que la segona part queda dividida també en dues meitats a partir de la segona meitat del vers quart, trencat; que a la primera part, el poeta enumera, reiterant una mateixa estructura sintàctica, allò que li manca (la fam i la set expressen insatisfacció), i que a la segona s'identifica successivament amb dos elements de la natura: un arbre que tremola en la nit (la por) i un gall fer (que converteix la insatisfacció i la por en un cant esperançat). (1 punt)

(c) Que el poeta s'identifica amb dos elements del bosc, l'arbre i el gall; que l'arbre és un símbol tradicional de l'home, i representa la unió d'allò terrenal (arrels) i allò espiritual (fulles); el poeta-arbre sent la por i l'enyorança de qui, insatisfet, es perd en el bosc; que el gall és un símbol en la poesia de Vinyoli, i representa clarament el poeta a través del seu cant; com a gall salvatge (ocell de muntanya, feréstec, indòmit, esquerp, nocturn), va a l'essència de les coses i és capaç, amb la seva paraula (la poesia), d'anunciar la llum (el coneixement), malgrat la presència contínua de la mort (el caçador que guaita). Es valorarà especialment que l'examinand expliqui que per a Vinyoli, que s'inscriu en la tradició poètica postsimbolista, la poesia és una forma de vida i una via de coneixement: el pas de la fosca a la llum ho representa. També pot fer notar el contrast entre l'estarrufament i la veu ronca: l'expressió del poeta no és clara, directa, sinó velada, però al mateix temps manifesta determinació, orgull i desafiament. (1 punt)

Si l'examinand desenvolupa de manera correcta i coherent alguna qüestió no explicitada estrictament en els enunciats, però que hi és tanmateix pertinent (per exemple, la relació amb altres poemes i temes del llibre), se li pot atorgar per aquest concepte fins a 1 punt, amb el benentès que aquest es comptarà dins els 3 punts assignats al contingut de la resposta. Els altres dos punts s'atorgaran si procedeix ordenadament (per exemple, fent primer una paràfrasi del poema) i és capaç d'argumentar amb claredat els diversos aspectes que es proposen.

Sèrie 5

OPCIÓ A

1. Els tres punts assignats es poden atorgar si l'examinand explica:
 - (a) Que la protagonista, Pilar Prim, una viuda jove de cap a quaranta anys, està condicionada per una qüestió legal: el testament del seu marit, que imposa un usdefruit de l'herència condicionat a no tornar-se a casar, de manera que el casament implicaria la pèrdua del patrimoni. Aquest mecanisme de control per part del marit difunt l'executa un personatge antagonist, Ortal, cunyat de Pilar, que la manipula i l'enganya amb unes inversions nefastes. (0,75 punts)
 - (b) Que també està condicionada pels valors socials propis de l'alta societat del canvi de segle: és una viuda de l'alta burgesia, mare d'una filla per a qui ha de procurar un bon casament, que ha estat educada en el respecte, l'obediència i la submissió a les lleis socials. Aquestes convencions són un fre a la possibilitat d'una relació amb Deberga al marge del matrimoni. (0,5 punts)
 - (c) Que l'amor recorre la novel·la des del primer capítol, quan es produeix la primera trobada entre les Dou (Pilar, la mare i Elvira, la filla) i en Deberga, i que el desig topa amb diversos obstacles. Els obstacles socials i econòmics porten Pilar a una renúncia a favor de la filla (que la veia com una rival); el casament de l'Elvira amb un milionari basc sembla trencar la rivalitat, però accentua el factor econòmic perquè el dot (imposat gairebé per l'Ortal) deixarà la protagonista sense els estalvis d'anys i dependent de forma exclusiva de la fàbrica (0,5 punts). D'altra banda, els recels morals de Pilar davant la fama i la conducta de seductor de Deberga, i les pressions de l'Ortal, dificulten la relació amb Deberga, però al final, vençuts aquests recels, gràcies a les seves amigues, Pilar es rebel·la contra la hipocresia social i en fer els passos per resoldre l'obstacle econòmic, trobarà en Deberga el seu millor aliat; l'amor, doncs, és possible. (0,5 punts)
 - (d) Que Oller resol el conflicte amb un final obert a la interpretació del lector: una visita a casa de Deberga que mostra alhora la voluntat de fer un pas endavant cap a l'amor i els pensaments que la retenen. Pilar opta decididament per l'amor, sabent que si es casa amb Deberga perdrà els béns (condicionament econòmic), i que si esdevenen amants corre el risc de sacrificar la seva reputació (condicionament social). (0,75 punts)

Si l'examinand complementa la seva resposta de manera correcta i coherent amb alguna qüestió no explicitada estrictament en l'enunciat, però que hi és tanmateix pertinent, se li pot assignar per aquest concepte fins a 1 punt, amb el benentès que la puntuació global de la pregunta no sobrepassarà els 3 punts assignats al contingut.

2. Els dos punts assignats es poden atorgar si l'examinand explica, pel que fa al primer aspecte, (a) que el violí construït per Daniel apareix en el primer capítol i que se situa en el present (a començaments dels anys noranta del segle XX), en mans del personatge de Regina, la gran violinista neboda seva (0,5 punts); (b) que al cos de l'obra, durant la Segona Guerra Mundial, veiem com Daniel construeix l'instrument al camp d'extermini (0,5 punts); i que en la darrera part, també situada en el present, torna a aparèixer el violí quan Regina el toca en l'homenatge a Bronislaw (0,5 punts).

Pel que fa a la importància que té la construcció del violí per a Daniel, es pot acceptar qualsevol de les explicacions següents, entre d'altres que també poden ser correctes, si és correctament argumentada: que simbolitza la seva victòria contra la barbàrie; que representa per a ell un espai d'evasió i felicitat entre l'horror del camp d'extermini; que li fa possible l'accés a un món diferent del que hi ha al camp, la qual cosa li permet retrobar-se com a persona, etc. (0,5 punts).

Si l'examinand complementa la seva resposta de manera correcta i coherent amb alguna qüestió no explicitada estrictament en l'enunciat, però que hi és tanmateix pertinent, se li pot assignar per aquest concepte fins a 1 punt, amb el benentès que la puntuació global de la pregunta no sobrepassarà els 2 punts assignats al contingut.

3. Els tres punts assignats al contingut del comentari es poden atorgar si l'examinand tracta, per separat o conjuntament, els aspectes especificats en les preguntes, és a dir, si:

(a) Explica que el poema està format per dotze versos sense rima agrupats en quatre estrofes de tres versos, i que els versos són majoritàriament alexandrins (6+6) i de 6 síl·labes (i excepcionalment dos decasíl·labs, el cinquè i el dotzè) (0,5 punts). Que els recursos formals més evidents són el trencament d'alguns versos (2, 5) o els espais en blanc dins el vers (11), i l'absència gairebé total de signes de puntuació, tots deutors dels moviments d'avantguarda (0,5 punts). I que el poema té dues parts molt clares, marcades pel vers 6, que tanca la primera i obre la segona: a la primera part (vv. 1-5), el poeta anuncia la seva decisió d'abandonar la ciutat i tots els elements que la representen, molts dels quals associats al món modern; a la segona (vv. 6-12), es disposa a seduir la dona objecte del seu amor, en un àmbit allunyat de la ciutat (0,5 punts).

(b) Que el poema se situa dins la primera secció del llibre, «El desig i el convit», i per tant al començament de l'itinerari amorós que s'hi descriu. A El poema de la rosa als llavis, l'amor té lloc en un espai idealitzat, inconcret, al marge de la vida de cada dia definida per l'espai urbà; per això el poeta enumera tots els elements urbans que deixarà enrere, tal com al final del llibre hi torna pel laberint de les vies del tren (0,5 punts). Que el tema del poema és la seducció de la dona pel poeta-amant: just al centre del poema, ho assenyalava el verb «temptaré», i després hi insisteix amb l'expressió del desig (el braç d'ell desitja el coll d'ella com la copa vol el vi, i la boca d'ella l'atreu com un pinyó). (0,5 punts)

(c) Que el poema enumera diversos elements urbans. D'una banda, els més genèrics: la ciutat, la barca i el port; de l'altra, els que es vinculen amb la mecànica i la vida moderna: el voltàmetre, l'autòmnibus, l'avió i la ploma estilogràfica. Tots aquests elements, alguns dels quals apareixen de manera volgutament incongruent (el voltàmetre a la butxaca, l'acció de llençar la ploma), serveixen per designar l'espai de la ciutat moderna, en la qual l'amor no té lloc; en El poema de la rosa als llavis, l'amor té lloc en un espai idealitzat, separat de la realitat urbana, i construït a partir de referències als elements naturals. (0,5 punts)

Si l'examinand complementa la resposta de manera correcta i coherent amb algun altre aspecte pertinent no explicitat en l'enunciat, se li pot valorar fins a 1 punt, amb el benentès que la puntuació global de la pregunta no sobrepassarà els 3 punts assignats al contingut.

OPCIÓ B

1. Els tres punts assignats es poden atorgar si l'examinand explica:

(a) Que la font del conflicte és en la topada entre les propostes que fa un enginyer vingut de la ciutat —i dels qui li fan costat, Cecília sobretot— per a aprofitar l'aigua corrent dels gorgs, i l'oposició de les forces vives del poble (i de la col·lectivitat anònima en general), que, duts per la religió i la superstició, consideren sagrats els gorgs. (1 punt)

(b) Que les actituds reaccionàries s'encarnen en Pere Amat i la seva dona (pares de Cecília) i en mossèn Gregori, que ha organitzat una processó petitòria perquè ploqui; que, en el cas dels Amat, el conflicte és també generacional i ideològic, perquè s'oposen a la seva filla Cecília, independent, racionalista, lluitadora i partidària de la llibertat i el progrés individual i col·lectiu. (0,75 punts)

(c) Que les actituds progressistes, les representen el Foraster, Cecília i Romanill. Els més importants són els dos primers: el Foraster és l'enginyer, l'home que creu en la ciència com a instrument alliberador perquè transforma la natura i la posa al servei de l'home, mentre que Cecília, que és mestra, posa l'accent en el valor de l'educació i de la llibertat individual. (0,75 punts)

(d) Que l'obra posa en escena conflictes i concepcions propis del Modernisme: d'una banda, l'oposició de l'individu fort i lluitador a una col·lectivitat passiva i mesella; de l'altra, conceptes com regeneracionisme i vitalisme, que s'encarnen en el Foraster i en Cecília; en canvi, el mestre Vergés, favorable a les idees noves però poruc i indecís, representa l'esteticisme i l'art per l'art (ho demostra quan afirma que en la tradició i la religió hi ha poesia). (0,5 punts)

Si l'examinand complementa la seva resposta de manera correcta i coherent amb alguna qüestió no explicitada estrictament en l'enunciat, però que hi és tanmateix pertinent, se li pot assignar per aquest concepte fins a 1 punt, amb el benentès que la puntuació global de la pregunta no sobrepassarà els 3 punts assignats al contingut.

2. Els dos punts assignats es poden atorgar si l'examinand explica:

(a) Que el llibre es divideix explícitament en tres parts sense títol (només numerades), precedides per un poema que fa de pròleg a tot el conjunt («Amb ronca veu»), en el qual el poeta es compara amb un gall salvatge. (0,5 punts)

(b) Que en cada una de les parts hi predomina un tema diferent (0,5 per cada descripció correcta): I: el pas del temps, el record, el coneixement i la natura; II: l'amor, vist com a via de salvació i de transcendència, però també efímer; III: la mort i el pas del temps com a destí indefugible.

Si l'examinand complementa la seva resposta de manera correcta i coherent amb alguna qüestió no explicitada estrictament en l'enunciat, però que hi és tanmateix pertinent, se li pot assignar per aquest concepte fins a 1 punt, amb el benentès que la puntuació global de la pregunta no sobrepassarà els 2 punts assignats.

3. Els tres punts assignats al contingut del comentari es poden atorgar si l'examinand tracta, per separat o conjuntament, els aspectes especificats en les preguntes, és a dir, si:

(a) Explica el joc de paraules entre la societat consumista occidental i la «societat consumida» del títol; i destaca, basant-se en el text, el tema o temes que s'hi poden entreveure: el poder arbitrari de l'estat (potser reflex de la dictadura), la submissió dels ciutadans, la conducta humana atenta a l'aparença, la superficialitat i el benefici personal, etc. (en el conte, la preocupació pel material o l'aparença de les anelles, però no per la imposició arbitrària). (1 punt)

(b) Mostra com el personatge de l'oncle Oleguer se'ns presenta directament com una «mostela», un home amatent a aprofitar les possibilitats de negoci en qualsevol circumstància; i explica les motivacions de la seva conducta, amb una evident contradicció: obté que les anelles es puguin fabricar al país perquè «no m'agrada que ens trepitgin» i «amb nosaltres no s'hi pot jugar», però en realitat tots plegats estan trepitjats per un poder que juga amb ells. (1 punt)

(c) Explica les següents característiques: el conte està narrat en primera persona per un narrador que reacciona amb normalitat absoluta davant allò que pot semblar insòlit; la ironia sorgeix del contrast entre la impassibilitat del narrador davant els fets o la seva presentació gairebé heroica del l'oncle Oleguer, i la realitat (brutalitat del poder, mesquinesa de l'oncle); el conte presenta una societat del futur en què els ciutadans són víctimes d'un poder absolut, arbitrari i complicadament burocràtic, i proposa una crítica als valors de la societat consumista occidental. (1 punt)

Si l'examinand desenvolupa de manera correcta i coherent alguna qüestió no explicitada estrictament en els enunciats, però que hi és tanmateix pertinent, se li pot atorgar per aquest concepte fins a 1 punt, amb el benentès que aquest es comptarà dins els 3 punts assignats al contingut de la resposta.